

Er Didaktik 2.0 svaret på skolens udfordringer i dag?

Anmeldelse af Gynther, K. (red.) (2010): *Didaktik 2.0 – læremiddelkultur mellem tradition og innovation*

AF: NINA BONDERUP DOHN, PH.D., LEKTOR I HUMANISTISK INFORMATIONSVIDENSKAB, SYDDANSK UNIVERSITET.

Bogen *Didaktik 2.0* er et kvalitativt studie af læreres og elevers brug af gratis internetbaserede materialer. Dette studie rummer både kortlægning af nuværende praksisser og aktionslæringsprojekter udført i samarbejde med lærere for konkrete klasser i Køge, Kolding og Odense kommuner. Igennem bogen sættes særligt fokus på brug af såkaldte web 2.0-medier. Disse definerer forfatterne som medier karakteriseret ved, at indholdet er bruger-genereret og digitalt medieret, at brugerne har fraskrevet sig kommercielle rettigheder til indholdet, og at det er legitimt at genbruge indhold i nye kontekster (s. 9).

Udgangspunktet for *Didaktik 2.0* er, at de gratis internetbaserede materialer og kommunikationsformer på én gang tilbyder nye læringsressourcer og -muligheder for elever og lærere og udfordrer traditionelle arbejds- og læreformer på skolen. Mest tydeligt kommer dette til udtryk i potentialer og problemstillinger knyttet til elevernes lette adgang til information. På den ene side kan tilgængeligheden af information frigøre tid til udviklingen af nuancerede videns- og kompetenceformer: Tid, der tidligere blev brugt på at finde kendsgerninger om f.eks. en forfatter, et land eller forskellige faktoreres miljøpåvirkning, kan nu bruges på at diskutere og reflektere på

baggrund af kendsgerningerne. Eller den kan bruges på at diskutere kvaliteten og troværdigheden af forskellige informationskilder og ressourcetyper. Men på den anden side betyder tilgængeligheden, at læringsaktiviteter, der primært fokuserer på tilvejebringelsen af information – og altså ikke på vurderingen eller diskussionen af den – reelt ikke tilbyder eleverne kvalificerede læringsmuligheder. En provokatorisk hovedpointe i bogen er i forlængelse heraf, at det traditionelle emnearbejde har udspillet sin rolle, fordi det i praksis ikke kræver andet af eleverne end en googling eller en søgning på Wikipedia, efterfulgt af en copy-paste sammenstyknings af de fundne data. Der er stor risiko for, hævder forfatterne, at emnearbejder forfladiges til "web 2.0-trivialiteter" (s. 59).

Nye veje med web 2.0

Bogen er en tankevækkende og perspektivrig karakteristik af de udfordringer, internettet byder skolen i dag, og den har gode, konstruktive bud på, hvordan udfordringerne kan vendes til potentialer. Igennem beskrivelsen af aktionslæringsprojekterne videregives konkrete erfaringer med, hvordan web 2.0 kan bruges til at kvalificere undervisningen. Centralt for alle aktionslæringsprojekter er, at de fastholder – eller genindsætter – læreren

som central figur i undervisningen. Pointen er, at jo mere frit eleverne tillades at tilgå web 2.0-materialer og -kommunikationsformer, jo mere kræver det af læreren at lave fokuseret stilladsering af elevernes informationsevaluering og informationsbrug, og jo mere faglig viden er nødvendig. Som forfatterne siger: "Det er ... vigtigt, at læreren skarpt vælger ud, hvilke mål forløbet har særligt fokus på" (s. 142) og "Kernen i [kritisk] bevidsthed er den faglige viden, der ligger i skolens fag." (s. 160).

Der er mange inspirerende teoretiske og praktiske pointer og modeller i bogen, og den er helt klart relevant at inddrage både i uddannelse af lærere og som redskab i planlægning og afvikling af undervisning. Personligt har jeg fundet følgende punkter særligt interessante:

- At eleverne med web 2.0-medieret læring i vid udstrækning selv må være didaktiske designere: De træffer selv valg om mål, læringsaktiviteter og læringsindhold inden for rammerne sat af underviseren. Konkret vælger de f.eks. traditionelle læremidler som lærebøger fra og vælger i stedet internetressourcer til. Dette stiller krav om en didaktisering og remediering af indholdet, for at det

kan anvendes på passende vis i løsningen af opgaven stillet af læreren. Vel at mærke 'opgaven' i den fortolkning, som elevernes egne mål har givet den.

- At det velkendte emnearbejde må opgives til fordel for undervisningsforløb organiseret som undervisningsloops med flere gennemløb af faserne formidling, elevarbejde, vejledning og evaluering.
- Konkrete eksempler på web 2.0-skrivepædagogik med autentiske modtagere i form af forældre og resten af skolens elever.
- Afdækning af sammenhænge mellem pædagogisk grundsyn og syn på, hvad web 2.0 kan bruges til i læringssammenhænge og hvordan.

Bud på didaktisk design

Decideret at kalde *Didaktik 2.0* for svaret på skolens udfordringer i dag er dog måske at tage munden lidt vel fuld – og det er velsagtens også for store ambitioner at have for, hvad én bog kan udrette. Elevernes lette adgang til information og generelt udfordringen fra internettet er kun ét af de vilkår, skolen står over for, og imødekommelsen af denne udfordring er ikke nødvendigvis forenelig med, at der tages højde for andre påtrængende vilkår.

Rent faktisk mener jeg, at *Didaktik 2.0* giver et lovende bud på didaktisk design, der gør det muligt at integrere imødekommelsen af flere krav end blot udfordringen fra internettet – i hvert fald til en vis grad. Her tænker jeg først og fremmest på krav, der følger af den øgede centrale målstyring for fagene, som er kommet med formuleringen af udførlige faglige trin- og

slutmål i *Faglige Mål*. Ligeledes tænker jeg på øgede dokumentations- og evalueringskrav for både lærere og elever. Opfyldelsen af *Faglige Mål* kan understøttes gennem bogens didaktiske designs, fordi de har fokus på *didaktiseringen* af internetmateriale og ikke mindst på stilladseringen af elevernes egne didaktisering gennem udvikling af evaluerings- og remedieringskompetencer og kritisk faglig bevidsthed. Hvad dokumentation og evaluering angår, er web 2.0-medierede læringsaktiviteter typisk lagret it-baseret. Dette letter dokumentations- og evalueringsprocessen for læreren. Det gør det også lettere for eleverne at fastholde og strukturere deres viden, når de skal forberede sig på tests og eksamen.

Imidlertid er der andre vilkår for skolen, som i mindre grad vil kunne imødekommes med bogens didaktiske designs. Disse designs store styrke set med skolens og fagenes øjne – at de 'indruller' web 2.0 som redskab til opfyldelsen af fagenes mål med læreren som central figur – er samtidig deres akilleshæl. Afgørende er det jo, at skolen skal uddanne sine elever til deltagelse i fremtidens samfund. Dette kræver ikke kun faglig kunnen, men også at kunne begå sig i – at kunne handle og forholde sig til – de kontekster, fremtidens samfund vil byde på. Karakteristiske træk ved verden i dag er, at den er dynamisk, globaliseret og internationaliseret; at it spiller en stadig større rolle i kommunikation, interaktion og videnshåndtering; samt at mennesker både arbejdsmæssigt og privat forventes at kunne bevæge sig fleksibelt mellem mange kontekster. Disse træk vil efter alt at dømme kun blive mere udtalte i de kommende år.

I forhold til at begå sig i et sådant samfund er det naturligvis vigtigt at lære at navigere og håndtere it og it-kommunikation. Dette kan de didaktiske designs i *Didaktik 2.0* være med til at understøtte. Men endnu vigtigere er det at lære, hvordan man 'læser' forskellige situationers krav, hvordan man tilpasser det, man kan, til forandrede vilkår, og generelt at udvikle deltagelsesformer i multiple kontekster uden at føle sig fragmenteret eller rodløs. Ligeledes er det meget væsentligt at udvikle en forståelse af, at de forskellige sammenhænge, man indgår i, stort set alle er potentielle læringssituationer, der kan bidrage med noget til andre kontekster også. Skolen og formaliseret uddannelse er med andre ord kun ét forankringspunkt for den *livslange* og *livsbredde* læring, som kræves i dag. Et vigtigt forankringspunkt, det kan der ikke herske tvivl om, men dog bestemt ikke det eneste.

Web 2.0 vilddyret?

Set i det lys er det problematisk, at *Didaktik 2.0* så entydigt fokuserer på at didaktisere og remediere indhold og aktiviteter *ind* i skolekonteksten. Hvis man vil understøtte eleverne i at gå på tværs af kontekster, synes det lige så vigtigt at fokusere på at bringe skoleindholdet og skoleaktiviteterne *ud ad* skolen igen. Både for at støtte eleverne i at udvikle kompetencer i at skifte perspektiv, læse forskellige situationers krav og rekonstruere deres kunnen i nye sammenhænge. Og for at sikre, at skolekonteksten faktisk bliver en vigtig kontekst blandt de mange, eleverne færdes i, dvs. en kontekst, hvis aktiviteter kommer 'ind under huden' og med dem videre til remediering andre steder.

Frem for blot at være et obligatorisk opholdssted mange timer om dagen, hvor aktiviteterne er afkoblet fra det, der virkelig optager dem, og som de derfor ikke identificerer sig med. At lade skolen have den første rolle er et vigtigt led i at hjælpe eleverne til også på lang sigt at se formel uddannelse som et relevant forankringspunkt for livslang læring. Bogens forfattere synes faktisk at have tæmmet 'web 2.0-vilddyret' lidt for meget og kun at have set dets 'trækraft' i relation til på forhånd givne mål. Frem for at lade 'vilddyret' vise, hvad det selv havde at bidrage med, og hvor det selv kunne trække hen.

Man kunne i forlængelse heraf sige, at bogens forfattere har overset afgørende kendetegn ved web 2.0 i deres karakteristik heraf: De har fokus på brugergenerering af indhold og genbrug i nye kontekster, men selve *bevægelsen* på tværs af kontekster og det stadige 'flow' af indhold og aktiviteter lægges der mindre vægt på. Hvor det for mig at se netop er denne stadige bevægelse, omskabelse, remediering, seen nye perspektiver på baggrund af indhold og aktiviteter hentet andetstedsfra – selve uafsluttedheden og den fortsatte brug 'nedefra og op' – der er med til at gøre web 2.0 til noget nyt og interessant. Web 2.0-medieret læring, der også gjorde brug af disse karakteristika, kunne måske i højere grad imødekomme kravene fra fremtidens netværkssamfund. Til gengæld ville det måske på kortere sigt være sværere at sikre sig opfyldelse af *Faglige Mål* og i særdeleshed at dokumentere denne opfyldelse. Kravene til skolen i dag er modsætningsfyldte, og der er ingen garanti for, at man kan skabe didaktiske designs, der lever op til dem alle.

På det formmæssige plan er der et par indvendinger mod bogen. For det første savner jeg et afsluttende kapitel, der binder de tre aktionslæringsprojekter sammen. Som det er nu, fremstår bogen som tre adskilte dele, hvor det ikke er klart, på hvilke måder resultaterne af projekterne relaterer til hinanden – om overhovedet. Modeller og begreber udviklet i én del fremstår løsrevet fra modeller og begreber fra de to andre. Selv centrale begreber som 'web 2.0' og 'didaktik 2.0' bruges lidt forskelligt igennem bogen.

For det andet er bogen skrevet som en rapportering af de tre projekters *konklusioner*. Dels betyder det, at det er svært at se processen i aktionslæringsprojekterne. Konkret er man som læser flere steder i tvivl, om bogens forfattere reelt har igangsat undervisningsudvikling i samarbejde med lærerne – som man forventer i et aktionslæringsprojekt – eller om de blot rapporterer fra undervisningsaktiviteter, der på forhånd fandt sted. Dels betyder det, at de data, som projektets konklusioner gerne skulle bygge på, ikke fremsættes på gennemsigtig vis. Når der f.eks. s. 59 står, at "den skolelogik, som hedder 'at finde og reproducere fakta' [er] nærmest spild af tid, idet de fleste faktaoplysninger kun er to klik væk på nettet" og at "dette har de lidt ældre elever i den danske folkeskole luret" spørger man sig, om det er *alle* elever, *de fleste* eller bare nogle af dem, der har 'luret' denne 'skolelogik'. Min egen erfaring som universitetsunderviser siger mig, at det bestemt ikke er alle unge mennesker på universitetsniveau, der har 'luret skolelogikken'. Det skulle derfor undre mig meget, hvis alle elever i folkeskolens

ældste klasser havde gjort det. En nuancering af udsagnene og lidt større gennemsigthed af dataene kunne have været på sin plads.

Større gennemsigthed er her ikke kun et spørgsmål om metodekvalificering. Langt vigtigere er det et spørgsmål om at basere sine handlinger på rigtige oplysninger. Man må spørge sig, hvilken konsekvens det vil have, hvis lærere, der har læst *Didaktik 2.0*, baserer deres didaktiske designs på elevforudsætninger, som faktisk kun findes hos nogle af deres elever. De risikerer at tabe en gruppe i deres undervisning. Og de elever, de i givet fald vil tabe, vil være dem, der ikke har 'luret skolelogikken'; dem, der ikke begår sig godt med it; og dem, der ikke så hurtigt omstiller sig mellem arbejds- og læreformer. Med andre ord elever, der på forhånd kan have det svært i skolen i dag.

Inspirerende og anvendelig

Disse kritiske bemærkninger ændrer dog ikke på, at *Didaktik 2.0* er en inspirerende og meget anvendelig bog. Den tilbyder teoretisk reflekterede begreber til forståelse af problematikkerne forbundet med web 2.0 og praktisk fremadrettede forslag til måder at håndtere dem på. Forslagene må nødvendigvis tilpasses konkret til den kontekst, de skal bruges i. I den forbindelse må man, som det følger af kritikken, som lærer kritisk forholde sig til, både hvorvidt alle elevforudsætninger reelt er til stede, og om man kunne videreudvikle forslagene, så 'web 2.0-vilddyret' fik mere plads. Men dette krav om tilpasning gælder lige fuldt for ethvert andet didaktisk design, som man ønskede at overtage fra andre. Og det er fuldt i tråd med det generelle web 2.0-krav

om, at indhold og aktiviteter må remedieres, kontekstualiseres og nyudvikles, for at de på passende vis kan genbruges i nye situationer.

Nina Bonderup Dohn er forfatter bl.a. til Dohn, N. (2010): "Wikis og blogs i undervisningen – Teoretiske perspektiver og praktiske erfaringer," Læring og Medier, Nr. 4, og medforfatter til bogen Dohn, N. & Johnsen, L. (2009): E-læring på web 2.0. København: Samfundslitteratur.

